

Profesionalna etika kao izvor etičnog ponašanja donositelja odluka

Bogdanović, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:683395>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
"Dr. Mijo Mirković"

IVONA BOGDANOVIĆ

**PROFESIONALNA ETIKA KAO IZVOR ETIČNOG
PONAŠANJA DONOSITELJA ODLUKA**

Završni rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
"Dr. Mijo Mirković"

IVONA BOGDANOVIĆ

**PROFESIONALNA ETIKA KAO IZVOR ETIČNOG
PONAŠANJA DONOSITELJA ODLUKA**

Završni rad

JMBAG:0303087965, redovan student

Studijski smjer: Menadžment i poduzetništvo

Predmet: Poslovno odlučivanje

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Organizacija i menadžment

Mentor: izv. prof. dr. sc. Sabina Lacmanović

Pula, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje
Sveučilištu Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ETIKA	2
2.1. Pojmovno određenje etike	2
2.2. Povijesni razvoj poslovne etike	3
2.3. Svrha poslovne etike	5
2.4. Moral i etika	5
2.5. Globalizacija poslovne etike	6
3. IZVORI ETIČNOG PONAŠANJA DONOSITELJA ODLUKA	8
4. PROFESIONALNA ETIKA	13
4.1. Temeljne vrijednosti i načela u kodeksu odvjetničke etike	14
4.2. Temeljne vrijednosti i načela profesionalne etike liječnika	17
4.3. Usporedba profesionalne etike liječnika i odvjetnika	21
5. ZAKLJUČAK	23
6. LITERATURA	24
POPIS SLIKA	25
SAŽETAK	26
SUMMARY	27

1. UVOD

Struktura rada sastavljena je od šest cjelina koje su međusobno povezane. U samom uvodu objašnjavamo redoslijed sadržaja te cilj samoga rada. U drugom dijelu obrađujemo pojam etike, njezin povijesni razvoj, dakle sami početak pojavljivanja etike, pojašnjavamo svrhu poslovne etike, moral te globalizaciju poslovne etike. U trećem dijelu dolazimo do izvora etičnog ponašanja donositelja odluka. Objašnjavamo razine etike: društvenu, osobnu, radnu/poslovnu, organizacijsku te profesionalnu etiku.

Osobna etika proizlazi iz osobnih vrijednosti i temelji se na njima, dok bi organizacijske vrijednosti trebale biti osnova za donošenje odluka na svim hijerarhijskim razinama te su kao takve vidljive u modelima ponašanja donositelja odluka.¹

U četvrtom poglavlju dolazimo do profesionalne etike. U ovom poglavlju doznajemo što pripadnici nekih profesija moraju položiti kako bi mogli obavljati svoj posao. U istom poglavlju smo usporedili odvjetničku i liječničku etiku, dok u petom poglavlju slijedi zaključak u kojemu donosimo završne misli i zaključke samoga rada. Nadalje, na kraju rada se nalaze još literatura, popis slika, popis tablica te sažetak.

Cilj samoga rada je ukazati na važnost profesionalne etike u ponašanju donositelja odluka.

¹ Sikavica, P., Hunjak, T., Begičević Ređep, N., Hernaus, T., Poslovno odlučivanje, Zagreb, Školska knjiga, 2014., str.345-348.

2. ETIKA

2.1. Pojmovno određenje etike

Etika dolazi od grčke riječi *ethos*. *Ethos* zapravo znači običaj, navada, značaj, ćud te ima posao ne samo da nas upozna s tim što je moral, koje su njegove osnovne komponente, već i da zauzme kritičko gledište prema postojećoj moralnoj praksi. Općepriznata definicija etike nam govori kako je etika znanost o moralu. Etika se smatra filozofskom disciplinom koja proučava moralne standarde pojedinca.²

Postoje mnogobrojne definicije poslovne etike, odnosno različita shvaćanja tog pojma. U nastavku se navodi nekoliko poznatih definicija poslovne etike:

- „Poslovna etika kao znanstveno proučavanje poslovnih situacija, aktivnosti i odluka bavi se pitanjima ispravnog i neispravnog djelovanja u poslovnom svijetu.“³
- „Poslovna etika je hibrid koji spaja dvije odrednice poslovanja. S jedne strane, poslovanje ima za cilj materijalnu uspješnost, što znači zadovoljenje potreba klijenata, kupaca te zadovoljenje materijalnih potreba proizvođača ostvarenjem zarade, profita itd. S druge strane, poslovanje uključuje i etičku, odnosno moralnu dimenziju.“⁴
- „Poslovna etika je način koncipiranja, sklapanja, komuniciranja i izvođenja poslova u istovremenom skladu s duhovnim, sociološkim, biološkim i prirodnim zakonitostima čovjeka i okruženja ili, jednostavnije, poslovnu etiku možemo objasniti kao prirodno vođenje poslova odnosno poslovanje u skladu s prirodom.“⁵

Profesionalna etika obuhvaća standarde, kodekse te pravila koja definiraju kako bi se trebali ponašati prilikom obavljanja svog posla. To se

² Vig, S., Poslovna etika, Zagreb, Codupo, 2019., str. 24.

³ Ibidem, str.57.

⁴ Aleksić, A (2007.), Poslovna etika-element uspješnog poslovanja, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 5, No. 1, str. 421.

⁵ Bebek, B., Kolumbić, A., Poslovna etika, Zagreb, Sinergija, 2000., str. 7-8.

odnosi na pripadnike pojedinih profesija ili industrija, kao što su npr. odvjetnici, liječnici, farmaceutske industrije i dr.⁶

2.2. Povijesni razvoj poslovne etike

Poslovna etika kao sustav vrijednosti, procedura te pravila na kojima se zasniva poslovanje, javlja se s prvim poslovnim transakcijama. Kako ispravno voditi poslovanje, pojavljuje se u Hamurabijevom zakonu, koji je napisan prije otprilike nevjerojatnih 4000 godina. Također, pojavljuje se i u Starom zavjetu, Novom zavjetu, židovskom Talmudu te u Kuranu. U Vinodolskom zakoniku (najstariji hrvatski pravni zapis), 1288. godine, donesen je cijeli niz odredbi. Odredbe su sprječavale samovolju. Dubrovački statut (1272. god.) je primjer brige za očuvanje pravedne te javnom dobru okrenute vlasti. Također, imamo još Zadarski statut (1305. god.), statut srednjovjekovnog Splita (1312. god.) i statut Paške općine (1437. god.) koji opisuju takve odredbe.⁷

1964. godine, u Sjedinjenim Američkim Državama je donesen Zakon koji je govorio o građanskim pravima. Predstavljao je poticaj zakonodavstva koji je vrlo važan i za područje poslovne etike. Donesen je radi problema diskriminacije na temelju rase, boje kože, nacionalnosti ili vjere. Došlo je do početka uvođenja etičkog kodeksa u poduzeća.⁸

1977. godine se spajaju prvi put izrazi etika i zakonske usklađenosti u poslovanju. Dok u 1980-im godinama, poslovanje se više razvijalo te je postajalo globalno. Tako je došlo i do širenja područja koje je obuhvaćala poslovna etika. Počelo se pridržavati pet temeljnih načela koja obuhvaćaju elemente programa etike i usklađenosti (etičke edukacije i obuka za zaposlenike, etički kodeks, uspostavljanje sustava za otkrivanje nepravilnosti, razmjenu najboljih praksi i obvezu informiranja javnosti o implementaciji programa etike i usklađenosti).⁹

⁶ Vig, S., Poslovna etika, Zagreb, Codupo, 2019., str. 56.

⁷ Ibidem, str. 58.

⁸ Ibidem, str. 58-59.

⁹ Ibidem, str. 59-60.

Profesor Henk J. L. van Luijkom je na nizozemskom poslovnom sveučilištu Nijenrode osnovao prvu katedru poslovne etike u Europi 1983. godine. Tri godine kasnije, započinje s radom Institut poslovne etike u Londonu. Dok je 1987. godine osnovana Europska mreža poslovne etike. Te dvije institucije i dan danas posluju sa svrhom promicanja etičkog poslovanja. Devedesetih godina 20. st., poslovni etičari u SAD-u su se više orijentali na mikropitanja u poslovanju, dok su se u Europi usmjeravali na makropitanja u poslovanju. Radi velikih korporativnih skandala, poslovna etika kao simbioza etike i zakonske usklađenosti postaje imperativ poslovanja od 2000. godine pa sve do danas.¹⁰

U svibnju 2005. godine u Republici Hrvatskoj, Skupština Hrvatske gospodarske komore potvrđuje Kodeks etike u poslovanju. Time se utvrđuju osnovne smjernice etičkog ponašanja poslovnih subjekata u hrvatskom gospodarstvu. Vlada Republike Hrvatske u ožujku 2011. godine donosi Etički kodeks državnih službenika. Njime se definiraju pravila ponašanja državnih službenika te etička načela na osnovu kojih postupaju državni službenici prilikom provođenja službene dužnosti. 2018. godine, na snagu stupa novi Zakon o tržištu kapitala. Mjere i sankcije su postrožene, mogu biti poduzete protiv pravnih i fizičkih sudionika na tržištu kapitala. Hanfa je primila veće ovlasti u nadzoru financijskih izvještaja izdavatelja čiji su vrijednosni papiri svrstani na Zagrebačku burzu.¹¹

¹⁰ Vig, S., Poslovna etika, Zagreb, Codupo, 2019., str. 60-61.

¹¹ Ibidem, str. 61-62.

2.3. Svrha poslovne etike

Svrha poslovne etike je zapravo ta da pokuša uskladiti te ostvariti odabrane ciljeve, misiju i viziju s onim unutar organizacije što već postoji i s onim prema čemu se krećemo te što na temelju naše želje, pravilne procjene i procesa već i je dio naše sadašnje realnosti.¹²

Etika definira način ponašanja ljudi. Svrha joj je također da razmotri odgovore na pitanja kakav bi moral zapravo trebao biti kako bi pojedinac i društvo u cjelini zadovoljili svoju ulogu.¹³

2.4. Moral i etika

Moral je jedan od osnovnih načina ljudskog odnosa glede svijeta. Dok je etika teorija ili filozofsko promišljanje ovog odnosa.¹⁴

Etika je ponašanje u skladu s pravilima morala. Što zapravo znači kako podrazumijeva traženje ispravne odluke i ispravnog djelovanja. Nastoji da se naše individualno i društveno-moralno iskustvo učine smislenim. To postiže tako što određuje pravila koja trebaju vladati ljudskim ponašanjem te moralne vrijednosti koje zavređuju da u životu dođu do izražaja. Etika kao znanost o moralnom djelovanju, obuhvaća sva područja ljudskog djelovanja, pa prema tome i poslovne subjekte. Kada govorimo o poslovnim subjektima, dolazimo do poslovnih odnosa te se tako susrećemo s poslovnom etikom, etičkim kodeksom i ponašanjem.¹⁵

¹² Bebek, B., Kolumbić, A., Poslovna etika, Zagreb, Sinergija, 2000., str. 160.

¹³ Dujanić, M (2003.), Poslovna etika u funkciji managementa, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu*, Vol. 21, No. 1, str. 53.

¹⁴ Bebek, B., Kolumbić, A., Poslovna etika, Zagreb, Sinergija, 2000., str. 3.

¹⁵ Vujić, V., Ivaniš, M., Bojić, B., Poslovna etika i multikultura, Zagreb, FMTU Opatija, 2016., str.28-29.

2.5. Globalizacija poslovne etike

Suvremeno poslovanje je nemoguće zamisliti bez pojma globalizacije. Globalizacija uključuje suradnju, integraciju, interakciju te međuzavisnost globalne ekonomije s ogromnim utjecajem na ekonomski, politički, društveni i kulturni razvoj pojedinih zemalja. Globalizacija ima pozitivne i negativne strane. Neke od pozitivnih strana su:¹⁶

- dovodi do širenja tržišta
- porast trgovine
- kretanje rada i kapitala
- niže cijene proizvoda i usluga
- veća konkurencija
- veća prodaja, pa tako i veći profit
- niži troškovi rada

Dok su joj negativne strane:¹⁷

- različite društvene, ekonomske, političke i kulturne vrijednosti pojedinih zemalja jer je svaka kultura promjenjiva tj. dinamična te svaka zemlja svoju kulturu želi zaštititi od različitih vanjskih utjecaja, odnosno globalizacije.

Radi neetičnog poslovanja, postoji mogućnost narušavanja ravnoteže za razvoj globalne ekonomije. Tako dolazimo do neuspješnog poduzeća, odnosno udaljavamo ga od postavljenih ciljeva. Ljudi su poprilično snalažljivi te pronalaze razne "rupe u zakonu" na globalnoj razini te ih i koriste. S takvim ponašanjem dolazi do nepovjerenja ljudi. Isključivo ona poduzeća čija se slika budućnosti zasniva na dobroj poslovnoj etici te društveno odgovornom poslovanju, mogu dugoročno poslovati, pa tako i opstati.¹⁸

Globalizacija danas predstavlja jedan od važnijih faktora koji imaju utjecaj na način poslovanja poduzeća. Radi napredovanja u tehnologiji, komunikaciji te

¹⁶ Vig, S., Poslovna etika, Zagreb, Codupo, 2019., str. 92.

¹⁷ Ibidem

¹⁸ Nedović, M., Čuljak, F (2022.), Utjecaj globalizacije i poslovne etike u funkciji uspješnosti poslovanja, SKEL- međunarodni interdisciplinarni časopis, Vol. 3, No. 1, str.19.

transportu, globalizacija se počinje sve više ubrzavati, pojavljuje se nova globalna ekonomija, a time i nova etička pitanja. Na etička pitanja također utječu i ekonomski i politički događaji, prirodne katastrofe i migracije.¹⁹

Sebičnost i pohlepa smatraju se pokretačima jednog od gorućih rizika etike i usklađenosti u suvremenom globalnom poslovanju, tj. korupcije. Najčešći oblici korupcije su: podmićivanje, odnosno mito, sukob interesa, iznuđivanje, pristranost te pronevjera. Neke organizacije u knjigovodstvu, zdravstvu, bankarstvu i sl. usuglašavaju svoje poslovanje s partikularnim potrebama grane ili vrste posla kojoj pripadaju. Takvo usuglašavanje vodi do formulacije jasnijih obrazaca, normi, kodeksa, uputa koji s jedne strane omogućuju uspješno poslovanje u okviru definirane djelatnosti, dok s druge strane omogućuju etičnost poslovanja.²⁰

¹⁹ Vig, S., Poslovna etika, Zagreb, Codupo, 2019., str. 97.

²⁰ Ibidem, str. 98.

3. IZVORI ETIČNOG PONAŠANJA DONOSITELJA ODLUKA

Razlikujemo različite razine etike te etičnog ponašanja donositelja odluka, a to su:

- društvena etika
- osobna etika
- radna etika/poslovna etika
- organizacijska etika
- profesionalna etika

Društvena etika razvija se na osnovu zakona, nepisanih vrijednosti, uvjerenja, običaja te normi koji uvjetuju način ponašanja. Također, određuje vrijednosti i standarde za društveno poželjno te ispravno ponašanje i norme međusobnih odnosa članova društva u smislu pravednosti, osobnih prava, nepristranosti, brige za okoliš, poštivanja zakona itd. Društvena etika zapravo pruža temeljne standarde za rješavanje etičkih nedoumica.²¹

Ljudska prava temeljena su na dubokim i općenito primjenljivim istinama. To su zapravo usvojene konvencije za ljudsko vladanje koje u konkretnoj situaciji štite i prikazuju nepromjenljive smjernice, zakoni koji su temeljni te neosporni. Iako se ljudi ne slažu uvijek glede definiranja ili provedbe tih zakona, čini se kako postoji urođena svijest te spoznaja da oni postoje, pa i da su potrebni. Jedino poštivanjem te provođenjem tih prirodnih pravila je moguće postati i biti djelotvoran, kako u svakodnevnu življenju, tako i u poslovnom gospodarenju.²²

²¹ Sikavica, P., Hunjak, T., Begičević Ređep, N., Hernaus, T., Poslovno odlučivanje, Zagreb, Školska knjiga, 2014., str. 344.

²² Bebek, B., Kolumbić, A., Poslovna etika, Zagreb, Sinergija, 2000., str. 181.

Kako bi se zaštitila prava čovjeka, postoje zakoni i pravila koji reguliraju poslovne djelatnosti. Poštivanje zakona, samo po sebi nije etično, nego je etično poštivati vrijednosti koje zakoni štite, a te vrijednosti su zapravo ljudska prava. Moguće je dotaknuti brojna pitanja vezana uz ljudska prava unutar etike, koja postavlja svaki mali čovjek, dok ih veliki sustavi vrlo često zaobilaze. To su pitanja manjih religijskih zajednica, pitanja ekologije i zaštite biljaka i životinja, pitanja samoodređenja svakog čovjeka i naroda te brojna druga pitanja koja se vrlo često svjesno isključuju iz domena pojedinih zakona, a time i same etike.²³

Osobna etika se stječe u ranijoj dobi i to tijekom procesa socijalizacije u obitelji, u društvenim institucijama te u društvu. Zapravo nas osobna etika upućuje na to da pojedinci imaju vlastite vrijednosti te uvjerenja o tome što je loše, a što dobro (slika 1). Načela i vrijednosti osobne etike uključuju istinoljubivost, pravednost, poštenje, integritet, odbijanje nezaslužene koristi, nepristranost, zanimanje za dobrobit drugih, sprečavanje nepravde, poštovanje autonomije i slobode drugih i sl. Načela osobne etike su ključna jer usmjeravaju procese odlučivanja te prejudiciraju prirodu donesenih odluka. Prva su točka provjere u svakoj situaciji. Često čak "nadglasaju" načela profesionalne etike ili drugih razina etike.²⁴

²³ Bebek, B., Kolumbić, A., Poslovna etika, Zagreb, Sinergija, 2000., str. 181-182.

²⁴ Ibidem, str. 345.

Slika 1 Osobna etika

Izvor: Eoin blog, dostupno na: <https://eoinhanrahan.wordpress.com/2012/11/22/reflection-6-ethical-conflict-and-creative-middle-ways/>, (15.12.2022.)

Radna ili poslovna etika se može odrediti kao sustav temeljnih vrijednosti i pravila individualnog, društvenog te organizacijskog ponašanja vezanog za poslovanje te ostvarivanje njegovih ciljeva i za prosudbu posljedica poslovnog odlučivanja i ponašanja za druge sudionike u poslovnoj okolini. Zapravo u osnovi se misli na primjenu etičkih načela u poslovnim odnosima, aktivnostima (slika 2) te se u znatnoj mjeri isprepleće s profesionalnom i organizacijskom etikom.²⁵

²⁵ Bebek, B., Kolumbić, A., Poslovna etika, Zagreb, Sinergija, 2000., str. 345.

Slika 2 Radna/poslovna etika

Izvor: Punto marinero, dostupno na: <https://hr.puntomarinero.com/business-ethics-of-communication-ethics/>

(15.12.2022.)

Organizacijska etika uključuje: pravila, uvjerenja i vrijednosti. Ona određuju način na koji se zapravo zaposlenici i menadžeri moraju ponašati kada dođu u određenu situaciju vodeći računa da njihove akcije mogu naštetiti ili pomoći ljudima unutar organizacije ili van nje. Općenito, organizacijska etika je poželjan i očekivan način ponašanja donositelja odluka (slika 3) u organizacijama.²⁶

²⁶ Bebek, B., Kolumbić, A., Poslovna etika, Zagreb, Sinergija, 2000., str. 345.

Slika 3 Organizacijska etika

Izvor: Survey Legend, dostupno na: <https://www.surveylegend.com/research/types-of-organizational-culture/>,
(15.12.2022.)

Profesionalna etika je središnja tema ovog rada i biti će pojašnjena u zasebnom poglavlju.

4. PROFESIONALNA ETIKA

Profesionalnu etiku čine standardi koji određuju kako bi se članovi neke profesije trebali ponašati kada obavljaju aktivnosti koje su povezane s poslom. Veoma često ljudi koji pripadaju istoj profesiji dijele i slične vrijednosti. To zapravo nije slučajno. Svaka profesija razvija i ugrađuje određeni sustav vrijednosti tijekom obrazovanja ili procesa stjecanja stručnih znanja. Tako npr. imamo doktore medicine koji moraju položiti Hipokratovu zakletvu (slika 4), odvjetničku komoru koja propisuje odvjetničku etiku za pravnike i odvjetnike te je u Republici Hrvatskoj uvjetovana i Zakonom o odvjetništvu, pa tako imamo i nastavnike i učitelje koji polažu Sokratovu prisegu.²⁷

Slika 4 Profesionalna etika liječnika

Izvor: Novosti, dostupno na: <https://www.novosti.rs/vesti/lifestyle.303.html:731009-Koliko-se-postuje-Hipokratova-zakletva>, (15.12.2022.)

²⁷ Bebek, B., Kolumbić, A., Poslovna etika, Zagreb, Sinergija, 2000., str. 344.

4.1. Temeljne vrijednosti i načela u kodeksu odvjetničke etike

Kodeks odvjetnika određuje načela te pravila ponašanja kojih su se odvjetnici dužni uvijek pridržavati radi očuvanja dostojanstva i ugleda odvjetništva.²⁸

Načela kojima se odvjetnik treba rukovoditi u svome radu te vladanju su:²⁹

- da će dužnost odvjetnika vršiti savjesno,
- pridržavat će se Ustava, zakona, Statuta Odvjetničke komore Hrvatske i kodeksa odvjetničke etike u svome radu,
- pazit će na ugled odvjetništva u svim svojim postupcima.

Opća načela kodeksa odvjetničke etike su:³⁰

- samostalnost,
- povjerenje i osobni integritet,
- povjerljivost,
- poštivanje kodeksa drugih odvjetničkih komora,
- nespojive funkcije
- osobni publicitet
- interese klijenta,
- ograničenje odgovornosti odvjetnika prema klijentu.

Kada govorimo o samostalnosti odvjetnika, odvjetnik bi trebao izbjegavati svako narušavanje svoje neovisnosti. Dužan je paziti da ne radi kompromise u odnosu na svoje profesionalne standarde kako bi mogao zadovoljiti sud, klijenta ili pak neku treću stranu. Brojne obveze kojima odvjetnik podliježe, traže njegovu potpunu samostalnost.³¹

²⁸ Juras, D., Tauber, L., Mrklič, A., (2014.), Disciplinska odgovornost odvjetnika, *Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku*, No.3-4, Vol. 30, str. 262.

²⁹ Bodul, D., Ban, Z. (2018.), Prolegomena o odvjetničkoj profesiji, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, No. 1-2/2018., str. 37.

³⁰ Ibidem, str. 38.

³¹ Ibidem

Ukoliko nema sumnji u osobni integritet odvjetnika, znači da mogu postojati odnosi povjerenja. To su zapravo tradicionalne vrline koje su za odvjetnika profesionalne obveze.³²

Povjerljivost je svrha odvjetničke funkcije. Dakle, važno je da klijent vjeruje odvjetniku te da mu kaže ono što ne bi nikome drugome rekao. Povjerljivost je temeljno i primarno pravo te obveza odvjetnika.³³

Poštivanje kodeksa drugih odvjetničkih komora znači da je odvjetnik iz druge države dužan pridržavati se kodeksa države domaćina. Svaki odvjetnik je dužan educirati se o kodeksu koji će na njega utjecati tijekom obavljanja svake pojedine aktivnosti.³⁴

Načelo nespojivih funkcija znači da se odvjetniku može zabraniti obavljanje određenih profesija, kako bi mogao izvršavati svoje funkcije uz potrebnu neovisnost.³⁵

Osobni publicitet odvjetnika putem medija (televizije, radija, tiska i sl.) dopušten je samo u tolikoj mjeri da informira javnost, ali pod uvjetom da su točne sadržane informacije te da poštuje obvezu povjerljivosti kao i ostale osnovne vrijednosti profesije.³⁶

Odvjetnik mora uvijek djelovati u najboljem interesu klijenta. Dužan je staviti interese klijenta ispred vlastitih ili ispred interesa kolega odvjetnika, ali naravno uz pridržavanje svih zakona te pravila profesionalnog ponašanja.³⁷

³² Bodul, D., Ban, Z. (2018.), Prolegomena o odvjetničkoj profesiji, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, No. 1-2/2018., str. 39.

³³ Ibidem

³⁴ Ibidem

³⁵ Ibidem

³⁶ Ibidem, str. 39-40.

³⁷ Ibidem, str. 40.

Odvjetnik može ograničiti svoju odgovornost prema klijentu do mjere koja je dopuštena zakonom matične države članice ili države domaćina, ali i u skladu s profesionalnim pravilima kojima podliježe.³⁸

Teže povrede ugleda odvjetnika su primjerice:³⁹

- omalovažavanje drugih odvjetnika,
- pozivanje na dobre veze,
- ponude jeftinijeg zastupanja,
- obećavanje provizije ili nagrade drugima radi pribavljanja stranaka

O težim povredama dužnosti i ugleda odvjetništva što ih počine odvjetnici i odvjetnički vježbenici odlučuje disciplinski sud koji je neovisno tijelo Komore.⁴⁰

³⁸ Bodul, D., Ban, Z. (2018.), Prolegomena o odvjetničkoj profesiji, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, No. 1-2/2018., str. 40.

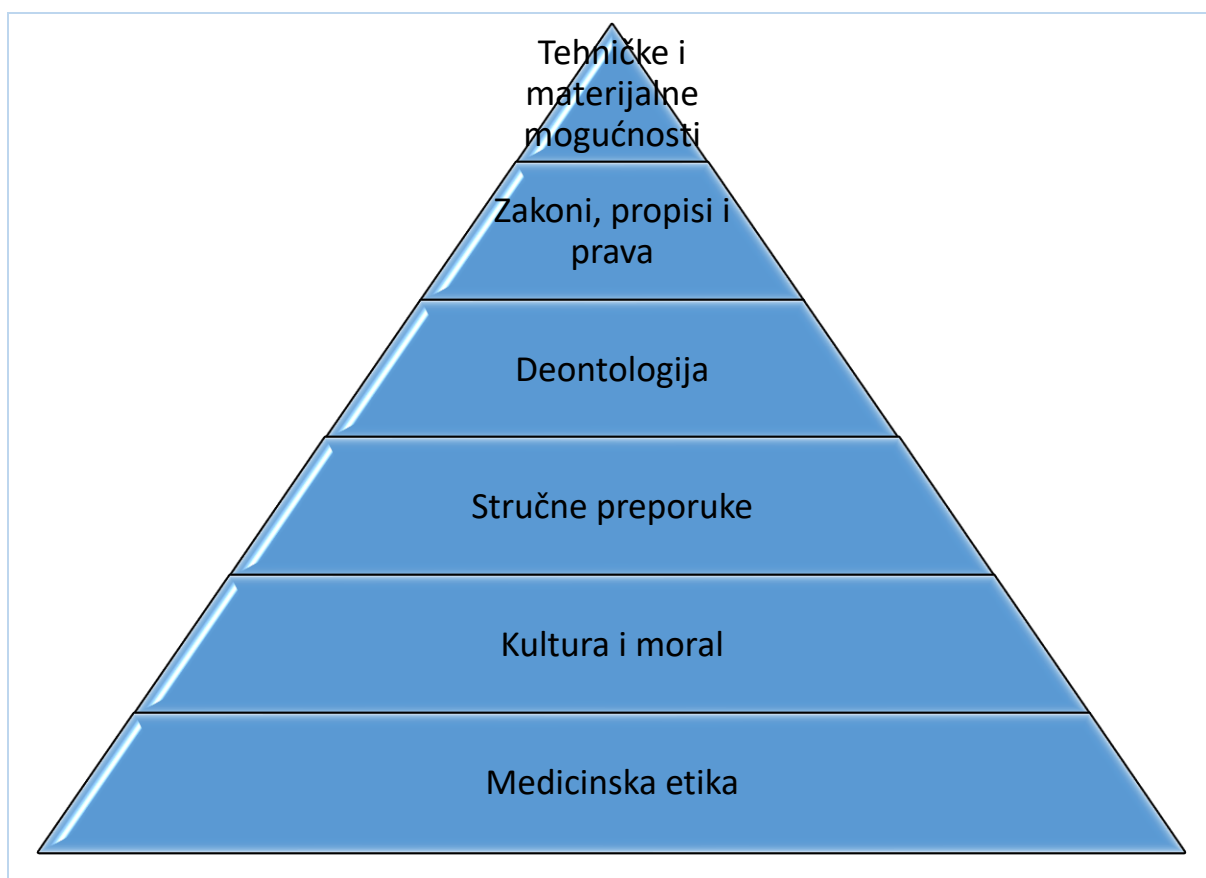
³⁹ Juras, D., Tauber, L., Mrklić, A., (2014.), Disciplinska odgovornost odvjetnika, *Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku*, No.3-4, Vol. 30, str. 263.

⁴⁰ Ibidem, str. 264.

4.2. Temeljne vrijednosti i načela profesionalne etike liječnika

Studenti medicine se na samome početku studija moraju upoznati s osnovnim zasadama etike. Pri donošenju odluka u svom radu, liječnik će se u prvom redu voditi etičkim kriterijima. Hijerarhijski redoslijed kriterija pri liječničkom odlučivanju prikazan je na slici 5:

Slika 5 Hijerarhijski redoslijed kriterija pri liječničkom odlučivanju

Izvor: Grmek, M., Budak, A., Uvod u medicinu, Zagreb, Nakladni zavod globus, 1996., str. 227.

Osnovni moralni pristup u liječničkom djelovanju ne smije se diferencirati od jedne do druge epohe, zemlje, kulture ili društvenog uređenja. Tako imamo pristup koji se osniva na četirima osnovnim moralnim uvjerenjima, a to su:

- poštivanje autonomije,
- čini dobro,
- ne čini zlo,
- pravednost.⁴¹

Autonomija se najbolje opisuje kao dobrovoljna samostalnost, i posebno je obilježje svih moralnih čimbenika. Onaj tko ima autonomiju, može donositi svoje vlastite, svjesne, dobrovoljne te namjerne odluke. U zdravstvenoj zaštiti, poštivanje ljudske autonomije podrazumijeva dosta toga. Ono zahtijeva od liječnika da od pacijenata dobiju njihov pristanak prije nego li poduzmu bilo što kako bi im pomogli. To nazivamo informirani pristanak. Što se tiče medicinske povjerljivosti, odnosno liječničke tajne - nema nikakve opće obveze da moraju čuvati tajne drugih ljudi, ali kao zdravstveni radnici, daju obećanje pacijentima, ili se to podrazumijeva, da će čuvati kao povjerljive informacije koje su im povjerene.⁴²

Kada pokušavamo pomoći ljudima, neizbježna je opasnost da im možemo naštetiti. Zdravstveni radnici moraju uzimati u obzir princip dobročinstva i neškodljivosti zajedno te osnovnu svrhu da se ostvari korist veća od štete.⁴³

⁴¹ Grmek, M., Budak, A., Uvod u medicinu, Zagreb, Nakladni zavod globus, 1996., str. 225-227.

⁴² Ibidem, str.227-228.

⁴³ Ibidem, str. 229.

Pravednost se ukratko može opisati kao moralna obveza za djelovanje na osnovi poštene prosudbe unutar podjednakih suprotstavljenih prava. U etici zdravstvene zaštite pametno je podijeliti obveze pravednosti u tri kategorije, a to su:⁴⁴

- poštena raspodjela oskudnih sredstava – pravednost raspodjele,
- poštivanje ljudskih prava, odnosno na ljudskim pravima osnovana pravednost,
- poštivanje moralno prihvatljivih zakona.

Liječnici se moraju pridržavati moralno prihvatljivih zakona. Po zakonu, primjerice moraju obavijestiti pripadne strukture vlasti da pacijent ima jednu od takozvanih karantenskih zaraznih bolesti i ako su svjesni da je to kršenje pacijentova povjerenja.⁴⁵

Zakonodavac je napravio razliku disciplinskih povreda na teže i na lakše. Teže povrede su one povrede koje imaju teže značenje, s obzirom na važnost, visinu materijalne štete, prirodu povrijeđenog dobra ili težinu druge posljedice te s obzirom na okolnosti pod kojima je radnja urađena, odnosno propuštena.⁴⁶

⁴⁴ Grmek, M., Budak, A., Uvod u medicinu, Zagreb, Nakladni zavod globus, 1996., str. 230.

⁴⁵ Ibidem, str. 231.

⁴⁶ Juras, D (2014.), Disciplinska odgovornost liječnika, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 51, No. 3, str. 630.

Liječnik je disciplinski odgovoran ukoliko:⁴⁷

- povrijedi odredbe Zakona o liječništvu,
- povrijedi Kodeks medicinske etike i deontologije Komore,
- obavlja nestručno liječničku profesiju,
- svojim ponašanjem prema pacijentu, drugom liječniku ili pak nekim trećim osobama povrijedi ugled liječničke profesije,
- ne ispunjava Statutom ili nekim drugim općim taktom određene članske obveze koje ima prema Komori
- počini kazneno djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje liječničke djelatnosti.

Liječnik je prema odredbama Zakona o liječništvu dužan provesti potrebne mjere prevencije, liječenja, dijagnostike, odnosno rehabilitacije svakoj osobi kojoj je on izabrani liječnik ili koje su upućene od strane drugog liječnika zbog pružanja zdravstvene zaštite.⁴⁸

Kodeks medicinske etike i deontologije Komore-ustanovljava liječničku dužnost kao životno usmjerenje posvećeno zdravlju čovjeka. Prema kodeksu, liječnik je dužan poštivati ljudski život od njegova samoga početka pa do smrti, promicati zdravlje, liječiti te sprječavati bolesti, poštivati ljudsko tijelo te osobnost. Također, kodeks nalaže da je liječnik dužan svim svojim sposobnostima čuvati tradiciju liječničkog poziva te promicati visoke standarde stručnog rada i etičkog ponašanja prema pacijentu, njegovim bližnjima i prema osobama koje su zdrave.⁴⁹

⁴⁷ Juras, D (2014.), Disciplinska odgovornost liječnika, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 51, No. 3, str. 630.

⁴⁸ Ibidem

⁴⁹ Ibidem, str. 633.

Povreda stručnog obavljanja liječničke profesije može biti učinjena u svakoj fazi liječenja (prilikom pregleda, dijagnoze, terapije, operacije i dr.). Liječnik postupa nestručno kada u obavljanju liječničke djelatnosti ne poštuje općeprihvaćena pravila medicinske znanosti te struke te kada svojim postupcima očito odudara od prihvaćenih profesionalnih standarda.⁵⁰

Zakonodavac je napravio razlikovanje disciplinskih povreda na teže i lakše ozljede te on odlučuje o njima.⁵¹

4.3. Usporedba profesionalne etike liječnika i odvjetnika

Profesionalna etika je vrlo važan izvor etičnog ponašanja. Iz analiziranih primjera liječničke i odvjetničke etike vidljive su neke sličnosti, ali i razlike.

Povjerljivost je jako bitna stavka i kod odvjetnika i kod liječnika. Kod odvjetnika je povjerenje na tolikoj razini da mu klijent može reći tajne koje nikada nikome ne bi rekao. Povjerenje kod liječnika ima malo drugačiju ulogu. Sve što pacijent kaže liječniku, to bi trebalo ostati između njih, ali ukoliko se radi o nekakvoj karantenskoj zaraznoj bolesti, dužan je obavijestiti pripadne strukture vlasti bez obzira ako se svjesno krši povjerenje pacijenta.

Samostalnost kod odvjetnika bitna je stavka jer to znači da će izbjegavati svako narušavanje svoje neovisnosti. Kod liječnika se autonomija najbolje opisuje kao dobrovoljna samostalnost. Liječnik koji ima autonomiju može donositi samostalno donositi odluke.

⁵⁰ Juras, D (2014.), Disciplinska odgovornost liječnika, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 51, No. 3, str. 635.

⁵¹ Ibidem, str 630.

I liječnici i odvjetnici će disciplinski odgovarati za teže povrede ugleda profesije. Kao što smo već vidjeli u radu, nije etično kada poštujemo zakon, već je etično kada poštujemo vrijednosti koje zakoni štite. Upravo na vrijednostima i temeljnim načelima djelovanja struke su usmjereni profesionalni kodeksi.

5. ZAKLJUČAK

Poslovna etika pokušava uskladiti i ostvariti odabrane ciljeve, misiju i viziju s onim što već postoji unutar organizacije i s onim prema čemu idemo, odnosno prema čemu se krećemo. Pravila i zakoni su tu da bi se zaštitila prava čovjeka. Svaka profesija ima svoja etička načela koju radnici moraju poštivati. Tako odvjetnici imaju svoja načela koja moraju poštivati, dok liječnici imaju svoja načela. Ukoliko ne poštuju etička načela, dolazi do povreda ugleda profesije. Povrede mogu biti lakše i teže, ali svakako moraju odgovarati za sve što učine, a nije im dozvoljeno. Liječnici i odvjetnici imaju nekakve i sličnosti u načelima kao što je povjerljivost i samostalnost. Smatram da poštujući Zakon i načela profesionalne etike olakšavamo i sebi, a i drugima oko nas, bili to naši klijenti, pacijenti ili radne kolege.

6. LITERATURA

Knjige i članci:

1. Aleksić, A (2007.), Poslovna etika-element uspješnog poslovanja, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Vol. 5, No. 1, str. 421.*
2. Bebek, B., Kolumbić, A., Poslovna etika, Zagreb, Sinergija, 2000., str. 3-182.
3. Bodul, D., Ban, Z. (2018.), Prolegomena o odvjetničkoj profesiji, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, No. 1-2/2018., str. 37-40.*
4. Dujanić, M (2003.), Poslovna etika u funkciji managementa, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu, Vol. 21, No. 1, str. 53.*
5. Grmek, M., Budak, A., Uvod u medicinu, Zagreb, *Nakladni zavod globus,* 1996., str. 225-231.
6. Juras, D (2014.), Disciplinska odgovornost liječnika, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 51, No. 3, str. 630-635.*
7. Juras, D., Tauber, L., Mrklić, A., (2014.), Disciplinska odgovornost odvjetnika, *Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, No.3-4, Vol. 30, str. 262-264.*
8. Nedović, M., Čuljak, F (2022.), Utjecaj globalizacije i poslovne etike u funkciji uspješnosti poslovanja, *SKEI- međunarodni interdisciplinarni časopis, Vol. 3, No. 1, str.19.*
9. Sikavica, P., Hunjak, T., Begičević Ređep, N., Hernaus, T., Poslovno odlučivanje, Zagreb, Školska knjiga, 2014., str. 344-348
10. Vig, S., Poslovna etika, Zagreb, Codupo, 2019., str. 24-98.
11. Vujić, V., Ivaniš, M., Bojić, B., Poslovna etika i multikultura, Opatija, FMTU, 2016., str.28-29.

POPIS SLIKA

Slika 1 Osobna etika	10
Slika 2 Radna/poslovna etika	11
Slika 3 Organizacijska etika	12
Slika 4 Profesionalna etika liječnika	13
Slika 5 Hijerarhijski redoslijed kriterija pri liječničkom odlučivanju	17

SAŽETAK

Etika je znanost o moralu, definira način ponašanja ljudi. Profesionalna etika obuhvaća standarde, kodekse te pravila koja definiraju kako bi se trebali ponašati prilikom obavljanja svog posla. Kako bi se zaštitila prava čovjeka, postoje zakoni i pravila koji reguliraju poslovne djelatnosti. Svrha poslovne etike je zapravo ta da pokuša uskladiti te ostvariti odabrane ciljeve, misiju i viziju s onim unutar organizacije što već postoji i s onim prema čemu se krećemo. Imamo različite razine etike, a to su: društvena etika, osobna etika, radna, odnosno poslovna etika, organizacijska etika te profesionalna etika. Usporedba kodeksa odvjetnika i liječnika nam govori kako svaka profesija ima svoja pravila i načela koja zaposlenici moraju poštivati.

Ključne riječi: etika, profesionalna etika, zakon, kodeks, moral, odluka, prava, vrijednosti, svrha

SUMMARY

Ethics is the science of morals and defines peoples behaviour. Professional ethics contains standards, codexes and rules which define how to behave during work. In order to ensure human rights, there are laws and rules which regulate business activities. The purpose of business ethics is to try to harmonize and achieve the selected goals, mission and vision with what exists within the organization and with what we are moving towards. There are different levels of ethics, which are: social ethics, business ethics and professional ethics. A comparison of the code of lawyers and doctors tells us that every professions has its own rules and norms that employees must follow.

Key words: ethics, professional ethics, law, codex, morals, decision, rights, values, purpose